

Merényi-Metzger Gábor

Wesselényi Miklós életének anyakönyvi forrásai

Báró Wesselényi Miklós (1796–1850) életútja és munkássága már teljes egészében ismert és feldolgozott. Életének anyakönyvi forrásait azonban senki nem kereste, így azok eddig ismeretlenek voltak a számunkra. Jőmagam arra vállalkoztam, hogy megtaláljam, illetőleg feldolgozzam ezeket az eredeti dokumentumokat. Kutatásaimat¹ siker koronázta, és így az alábbi forrásközleményben publikálásra kerülhetnek az „árvízi hajós” életének legfontosabb anyakönyvi forrásai: a kereszteleési, házassági és halotti, valamint szüleinek halotti, két fiának kereszteleési és utószülött lányának kereszteleési és halotti bejegyzései.

Wesselényi Miklós és családjának életrajzi adatait a legfrissebb genealógiai szakirodalom, a legújabb magyar életrajzi lexikon, valamint az életéről szóló biográfiák az alábbiak szerint adják meg:

Ő maga a Szilágy vármegyei Zsibón (ma a romániai Jibou), 1796. december 30-án, hadadi báró Wesselényi Miklós és nagyajtai Cserey Helena tizedik gyermekeként látta meg a napvilágot.²

Édesapja, idősebb Wesselényi Miklós – aki hadadi báró Wesselényi István és vargyasi báró Daniel Polixéna fiaként Zsibón, 1750. december 11-én született – 1809. október 25-én, édesanyja, Cserey Helena – aki nagyajtai Cserey Farkas és csíkszenttamási Boros Katalin lányaként a Szilágy vármegyei Krasznán (ma a romániai Crasna), 1754-ben látta meg a napvilágot – pedig 1830. december 13-án vagy december 16-án távozott az élők sorából Zsibón.³

Báró Wesselényi Miklós a zsebői református templomban, 1845. november 20-án kötött házasságot – Josef Lux és Jozefa Elbrecht lányával, az osztrák-sziléziai Freiwaldauban (ma a csehországi Jeseník), 1827. július 28-án született⁴ és a Heves vármegyei Andornakon (ma a Heves megyei Andornaktálya), 1865. január 19-én elhunyt⁵ – Lux Annával.⁶

Frigyükből két gyermek származott: a Zsibón, 1845. december 13-án született és Kolozsváron (ma a romániai Cluj), 1916. július 2-án, éjjel 2 órakor elhunyt⁷ Miklós, illetve

Merényi-Metzger Gábor (1969) – történész, PhD, Gyula, mmgr@t-online.hu

¹ Munkámban nyújtott felbecsülhetetlen segítségükért köszönet illeti Zsigmond Attila és Bogdán Zsolt református lelkész urakat.

² Gudenus János József: *A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája*. IV. Bp. 1998. 264; *Új Magyar Életrajzi Lexikon*. VI. Főszerk. Markó László. Bp. 2007 (a továbbiakban ÜMÉL). 1361 Kardos Samu: *Báró Wesselényi Miklós élete és munkái*. I–II. Bp. 1905. I. 60; Trócsányi Zsolt: *Wesselényi Miklós és világa*. Bp. 1970. 19; Veress Dániel: *Wesselényi Miklós*. Bp. 1983. 29; Fónagy Zoltán: *Wesselényi Miklós*. Bp. 1999. 9.

³ Kardos: *i. m.* I. 28; 63; Gudenus: *i. m.* 263; ÜMÉL 1361.

⁴ Zemský archiv v Opavě. Sbírká matrik. Římskokatolická fara Jeseník. Sign. Je III 5., fol. 180.

⁵ Országos Széchényi Könyvtár. Plakát- és Kisnyomtatványtár (a továbbiakban OSzK. PéKt). Bocsári Mocsáry Lajosné született Luchs – helyebben Lux – Anna gyászjelentése (Eger, 1865).

⁶ Kardos: *i. m.* I. 357; Trócsányi: *i. m.* 237; Veress: *i. m.* 165; Gudenus: *i. m.* 264.

⁷ OSzK. PéKt. Hadadi Báró Wesselényi Miklós gyászjelentése (Kvár 1916. július 2).

az ugyancsak Zsibón, 1847. március 11-én vagy május 11-én született és a Kolozs vármegyei Alsózsukon (ma a romániai Jucu), 1904. október 20-án, délután 1 órakor elhunyt⁸ Béla.⁹

Báró Wesselényi Miklós Pesten, 1850. április 21-én, néhány perccel este 7 óra előtt hunyt el.¹⁰ Majd, a Pesten kiadott gyászjelentése szerint „Az elhunyt tetemei f. h. 23-án esti 6 órakor, a feldunasori Emmerling-vendéglőből a ref. Egyház' sirboltjába, az elhunyt' végrendeleti parancsa szerint fény- és zajtalanul takarítottak el”.¹¹ Az „árvízi hajós” földi maradványai azonban csak kilenc hónapig voltak a Kálvin téri református templom kriptájában. Onnan ugyanis 1851. január 29-én elszállították, és január 31-én ünnepélyes keretek között eltemették a zsidói családi sírboltban.¹²

A régebbi, de még a legújabb genealógiai szakirodalom, valamint a Wesselényi Miklós életéről szóló biográfiák sem tesznek említést arról, hogy „az árvízi hajósnak” és Lux Annának lett volna egy harmadik gyermeke.¹³ Egy 1941-ben, a budapesti Kálvin téri református templom kriptájáról megjelent kiadványban azonban azt olvashatjuk, hogy báró Wesselényi Miklós 1850. április 23-án lezajlott temetése után „Egy hónappal később ide követte tíznapos, utószülött leánykája: Wesselényi Helena”.¹⁴

Wesselényi Miklós és családjának eredeti anyakönyvi bejegyzései két református egyházközség, a zsidói – melynek irattára Zilahon, a román Országos Levéltár Szilágy Megyei Igazgatóságának (Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale) az őrizetében van – és a budapesti Kálvin téri lelkészség matriculáiban található meg.

Báró Wesselényi Miklós rövid keresztelési bejegyzése csupán annyit közöl, hogy 1796. december 30-án „kereszteltetett B. Wesselényi Miklós”.¹⁵ (1. dok.) Itt szeretném megjegyezni, hogy a fenti egy sort utólag, de valószínűleg – a kézírás jellemzői alapján – még a 18–19. század fordulóján vezették be a matriculába. Ugyancsak említésre méltó tény, hogy a fenti dokumentumban csupán a keresztelés és nem a születés dátuma van megadva. Magától Wesselényitől azonban tudjuk, hogy – tudomása szerint – ugyanezen a napon, azaz 1796. december 30-án született. Naplójának első kötetében, 1821. december 30-án ugyanis azt írja, hogy „Éppen ma 11 esztendeje, szegény Patakym, születésem napjára ágyam elébe egy transparent általa festett lantot helyeztetett, melyen felébredő szemeim ezen szókat olvasták: A XIV-ik esztendő jutalma.”¹⁶

Wesselényi édesapjának és édesanyjának zsidói halotti anyakönyvi bejegyzései szintén csupán egy-egy sorból, mondatból állnak. Ezekből pedig megtudhatjuk, hogy 1809. október 25-én „holt meg L. B. Wesselényi Miklós Ur”, illetve 1831. december 16-án hunyt el „Mlgs Báróné Cserei Helena Úr Asszony”.¹⁷ (Lásd 2–3. dok.)

⁸ OSzK. PéKt. Hadadi Báró Wesselényi Béla gyászjelentése (Alsó-Zsuk 1904. október 2.).

⁹ Kardos: *i. m.* I. 359–360; Gudenus: *i. m.* 264–265.

¹⁰ Kardos: *i. m.* II. 503; Trócsányi: *i. m.* 252; Veress: *i. m.* 182; Fónagy: *i. m.* 20; Gudenus: *i. m.* 264; ÚMÉL 1361.

¹¹ OSzK. PéKt. Hadadi Báró Wesselényi Miklós gyászjelentése (Pest, 1850).

¹² Kardos: *i. m.* II. 505.

¹³ Nagy Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal*. XII. Pest 1865; Fejérváry László: *Magyar Nemzetségi Zsebkönyv. Főrangú családok*. Bp. 1888; Petri Mór: *Szilágy vármegye monographiája*. VI. Bp. 1904; Kempelen Béla: *Magyar nemes családok*. XI. Bp. 1932; Gudenus: *i. m.*; Kardos: *i. m.* I–II.; Trócsányi: *i. m.*; Veress: *i. m.*; Fónagy: *i. m.*

¹⁴ Görzsönyi Vargha Zoltán: *A budapesti Kálvin-téri kriptá lakói*. Bp. 1941. 19.

¹⁵ Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale (a továbbiakban: DJSAN). Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 631., fol. 16.

¹⁶ *Báró Wesselényi Miklós útinaplója 1821–1822*. Cluj 1925. 42–43.

¹⁷ DJSAN. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 631., fol. 44.; DJSAN. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 632., fol. 35.

Báró Wesselényi Miklós és Lux Anna házassági anyakönyvi bejegyzése szerint Zsibón, 1845. november 20-án kelt egybe „Liber Báró Hadadi Wesselényi Miklós Ő Nagysága Lux Anna Kis Asszonnyal”.¹⁸ (Lásd 4. dok.)

A zsibói református keresztelési matrikulák tanúsága szerint „Hadadi Báró Wesselényi Miklós Úr, és Lux Anna ő Nagyságok” két fia, Miklós és Béla-Pál 1845. december 13-án, illetve 1847. május 11-én látták meg a napvilágot.¹⁹ (Lásd 5–6. dok.)

Báró Wesselényi Miklós pesti halotti anyakönyvi bejegyzése közli, hogy 1850. április 23-án „A’ templom alatti sírboltba tétetett le” az 54 éves korában, tüdőgyulladás következtében, a Feldunator 292. szám alatt, április 21-én elhunyt „Hadadi Báró Wesselényi Miklós”.²⁰ (Lásd 7/a. dok.) Mivel azonban Wesselényi Miklós földi maradványait 1851-ben Pestről átszállították Zsibóra, ezért a haláláról az ottani matrikulában is megemlékeztek. E dokumentum szerint „Méltóságos L. B. Hadadi Wesselényi Miklós Úr” 1851. január 31-én „haza hozatott és a családi sírboltba tétetett”.²¹ (Lásd 7/b. dok.)

A pesti Kálvin téri református anyakönyvekből megtudhatjuk, hogy „Néhai B. Wesselényi Miklós” és „Lux Anna Ő Nga” gyermeke, „Helena – Posthuma” 1850. május 16-án született.²² (Lásd 8. dok.) Ugyancsak a pesti matrikulákból szerezhethetünk tudomást arról is, hogy „b. Wesselényi Helena, néhai b. Wesselényi Miklós leánya” 10 napos korában, görcsök következtében, a Fő út 34. szám alatt, 1850. május 26-án hunyt el és május 27-én a holtteste „A’ pesti sírboltba tétetett”.²³ (Lásd 9/a. dok.) Mivel Wesselényi Helena földi maradványait – édesapjához hasonlóan – 1851-ben Pestről átszállították Zsibóra, ezért róla is megemlékeztek a község református halotti anyakönyvében. E bejegyzés szerint „A Báró kisleánya (: Posthuma :) Helena” 1851. január 31-én – az édesapjával egyszerre – temetett el a zsibói családi sírboltban.²⁴ (Lásd 9/b. dok.)

Dokumentumok

1.

Zsibó, 1796. december 30.

Wesselényi Miklós keresztelési anyakönyvi bejegyzése

[1796.] 30. Xbr. [Decembris] keresztteltetett B[áró] Wesselényi Miklós.

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 631., fol. 16.

2.

Zsibó, 1809. október 25.

Wesselényi Miklós édesapjának halotti anyakönyvi bejegyzése

¹⁸ DJSAN. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 634., fol. 3.

¹⁹ DJSAN. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 633., fol. 6.; DJSAN. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 633., fol. 8.

²⁰ Kálvin Téri Református Lelkészi Hivatal, Budapest (a továbbiakban: KTRLH). Vegyes anyakönyvek. II. köt., 54. fol.

²¹ DJSAN. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 635., fol. 5.

²² KTRLH. Vegyes anyakönyvek. II. köt., 72. fol.

²³ KTRLH. Vegyes anyakönyvek. II. köt., 55. fol.

²⁴ DJSAN. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 635., fol. 5.

[1809.] 25^a 8br. [Octobris] holt meg L[iber] B[aro] Wesselényi Miklós Úr, s tem[etve]: 27.
Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 631., fol. 44.

3.

Zsibó, 1831. december 16.

Wesselényi Miklós édesanyjának halotti anyakönyvi bejegyzése

[1831.] 16. Xbris [Decembris] M[é]l[tosá]g[o]s Bároné Cserei Helena Úr Asszony 83 [majd átvitva 77] esztendő. – eltem[etve]: 18^a.

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 632., fol. 35.

4.

Zsibó, 1845. november 20.

Wesselényi Miklós és Lux Anna házassági anyakönyvi bejegyzése

Nov[ember] 20^{án} 1845. N[ume]ro 390. 845. Somlyón Nov[ember] 19^{én} kelt Esperesi dispensatio következtében, a' Felsőbb rendelések szerinti kihirdetés után megeskedetett Liber Báro Hadadi Wesselényi Miklós Ő Nagysága Lux Anna Kis Asszonnyal, T[ekinte]tes Kelemen Bénéjamin, és T[ekintetes] Nagy Lázár Úrak jelenlétében. Regéczi Nagy Pál Sibói Ev[angélum szerint] Ref[ormált] Lelkész által.

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 634., fol. 3.

5.

Zsibó, 1845. december 28.

Wesselényi Miklós első gyermekének keresztlési anyakönyvi bejegyzése

Születési és keresztlési nap: [1845.] Dec[zember] 13 született, [1845.] Dec[zember] 28^{án} kereszteltetett

Szülék Nevei: Hadadi Báro Wesselényi Miklós Úr, és Lux Anna ő Nagyságok fia

Gyermek neve: Miklós

Kereszt Szülék Nevei: Kereszt Atyák: Deák Ferencz, Klauzál Gábor, Kossúth Lajos, Bezéredi István, Beöthy Ödön, Báro Ifjú Wesselényi Ferencz, Kelemen Benjamin, Ujfalvi Sándor Urak. Kereszt Anyák: B[áró] Ifj[abb] Wesselényi Ferenczné Báro Wesselényi Mária, és Nagy Lázárné Benedek Rozália.

Bába neve: bába Schwarzné

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 633., fol. 6.

6.

Zsibó, 1847. május 26.**Wesselényi Miklós második gyermekének keresztelési anyakönyvi bejegyzése**

Születési és keresztelési nap: [1847.] Mai[us] 11^{én} Született, [1847.] Mai[us] 26^{án}
Kereszteltetett

Szülék Nevei: Hadadi Báro Wesselenyi Miklós Úr, és Lux Anna ő Nagyságok fiok

Gyermek Neve: Béla-Pál

Kereszt Szülék Nevei: Gr[óf] Mikes János, Id[ősebb] gr[óf] Bethlen János, Ifj[abb] gr[óf] Bethlen János, Gr[óf] Teleki Domokos, Gr[óf] Kolonits Max, Gr[óf] Teleki László, Gr[óf] Rádai Gedeon, Báro Kemény Domokos, Báro Kemény Dénes, B[áró] Jósika Miklós, B[áró] Kemény 'Sigmond, Veer Farkas, Zeyk Károly, Zeyk József, Fischer Erneszt, Kubinyi Ferencz, Vörösmarti Mihály, Csapodi Pál, Ujházi László, Ötvös Mihály, Bajza József. Kereszt Anyák: Kolonits Maximilian gr[óf]nő, Ifj[abb] gr[óf] Bethlen Jánosnő, Fischer Ernesztő.

Bába Neve: bába Szigetiné

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 633., fol. 8.

7/a.

Pest, 1850. április 21.**Wesselényi Miklós halotti anyakönyvi bejegyzése**

Megholt: [1850. április] 21.

Eltemetőd[ött]: [1850. április] 23.

A[?] megholt neve: Hadadi Báro Wesselényi Miklós, Zsibói, Erdélyből.

Városrész, utca, házsám: Lipótváros, feldunasor, 292.

Élet ideje: 54 éves

Betegsége: tüdőgyulladás

Halottnéző orvos: Neubauer

Temetés módja: beszéddel. A[?] templom alatti sírboltba tétetett le.

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Kálvin Téri Református Lelkészi Hivatal, Budapest. Vegyes anyakönyvek. II. köt., 54. fol.

7/b.

Zsibó, 1851. január 31.**Wesselényi Miklós halotti anyakönyvi bejegyzése**

Április 21^{én} 1850^{ben} jobb életre szenderült, Méltóságos L[iber] B[aro] Hadadi Wesselényi Miklós Úr, Pesten. Freivaldaubol hazajövő utjában tüdőgyulladás 3^{ad} napi kinjai után – haza hozatott és a családi sírboltba tétetett egy Felette tartott oratio és könyörgés után Január 31^{én} 1851^{ik} évben.

Temető lelkészek: Nagy Péter és Kun Károly

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 635., fol. 5.

8.

Pest, 1850. május 26.**Wesselényi Miklós harmadik gyermekének keresztelési anyakönyvi bejegyzése**

Született: [1850. május] 16.

Kereszteltetett: [1850. május] 26.

Szülék Neveik: Néhai B[áró] Wesselényi Miklós Lux Anna Ó N[agysá]ga.

Gyermek: Helena – Posthuma.

Kereszt Atyák, Anyák: Halálra vált betegen kereszteltetvén meg, keresztszülék nem, csak a' házi cselédek voltak jelen. Később beirattak: Herczeg Lubomirsky György, Sanguszko Izabella hercegnő, Gr[óf] Degenfeld Imre, B[áró] Bruckenthal Anna.

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Kálvin Téri Református Lelkészi Hivatal, Budapest. Vegyes anyakönyvek. II. köt., 72. fol.

9/a.

Pest, 1850. május 26.**Wesselényi Miklós harmadik gyermekének halotti anyakönyvi bejegyzése**

Meholtt: [1850. május] 26.

Eltemetőd[ött]: [1850. május] 27.

A' megholt neve: b[áró] Wesselényi Helena, néhai b[áró] Wesselényi Miklós leánya.

Városrész, utca, házszám: Leopoldváros, főút, 34.

Élet ideje: 10 napos

Betegsége: görcsös köhögés

Halottnéző orvos: Neubauer

Temetés módja: beszéddel. A' pesti sirboltba tétetett.

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Kálvin Téri Református Lelkészi Hivatal, Budapest. Vegyes anyakönyvek. II. köt., 55. fol.

9/b.

Zsibó, 1851. január 31.**Wesselényi Miklós harmadik gyermekének halotti anyakönyvi bejegyzése**

[1850. május 26.] A Báró kisleánya (: Posthuma :) Helena 2 hetes meghalt majd [olvashatatlan].

Eredeti tisztázat – magyar nyelvű – Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale. Colecția registrelor de stare civilă. Parohia reformată Jibou. Reg. nr. 635., fol. 5.

Registry Resources of Miklós Wesselényi's Life

Keywords: Miklós Wesselényi, parish registry resources, "flood shipman", Helena Cserey, Béla Wesselényi, Helena Wesselényi

Baron Miklós Wesselényi de Hadad's (1796–1850) life and work are already known and fully processed. However, nobody was looking the parish registry resources of his life, so they were previously unknown to us. Therefore I undertook to myself to find the authentic documents. My research was a success and so the most important registry sources of the "flood shipman's" life may be published above in my source publication. They are the follows: His baptism, marriage and death entries. In addition his parents's, older Baron Miklós Wesselényi's and Helena Cserey's death entries. Two sons's, Baron Miklós's and Béla Wesselényi's baptismal entries. And – in the genealogy and biographical monographs unknown – posthumous daughter's, Baroness Helena Wesselényi's baptismal and death entries.